

საქართველოს მართლმსაჯულებაში არსებული ზოგიერთი აქტუალური პრობლემის შესახებ

ვალერი ხრუსტალი

ვალერი ხრუსტალი

სამართლის დოქტორი, სამართლის მეცნიერთა კავშირის წევრი,
გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტისა და
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი

საკვანძო სიტყვები:

მართლმსაჯულება, სასამართლო, პრობლემები

საქართველოს კონსტიტუციის 42-ე მუხლის პირველი პუნქტით გარანტირებულია ყოველი ადამიანის უფლება - თავის უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად მიმართოს სასამართლოს. საქართველოს ძირითადი კანონის აღნიშნული დანაწესი თავის ასახვას ჰპოვებს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მეორე მუხლის პირველ ნაწილში, რომლის შესაბამისად ყოველი პირისათვის უზრუნველყოფილია უფლების სასამართლო წესით დაცვა.

ანალოგიურ დათქმას შეიცავს „საერთო სასამართლოების შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მესამე მუხლის პირველი პუნქტი, რომლის მიხედვით ყოველ ადამიანს აქვს უფლება, თავის უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად პირადად ან წარმომადგენლის მეშვეობით პირდაპირ მიმართოს სასამართლოს.

შესაბამისად, საქართველოს ეროვნული კანონმდებლობით აღიარებულია სასამართლო წესით პირის უფლებისა და კანონით გათვალისწინებული ინტერესების დაცვის აბსოლუტური უფლება, რისი პრაქტიკულ ცხოვრებაში გატარების უზრუნველსაყოფად, საქართველოს კონსტიტუციის მეხუთე მუხლის მეოთხე პუნქტით გათვალისწინებული ხელისუფლების დანაწილების პრინციპის საფუძველზე შექმნილია სახელმწიფო ხელისუფლების ერთ-ერთი შტო – სასამართლო ხელისუფლება. საქართველოს

კონსტიტუციით სასამართლოები გამოცხადებულია სასამართლო ხელისუფლების ერთადერთ ორგანოდ.¹

სასამართლო ხელმისაწვდომობის უფლება დაცულია არა მხოლოდ ეროვნულ, არამედ საერთაშორისო საკანონმდებლო დონეზე. „ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის“ მე-6 მუხლი ეხება რა სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლებას, პირველი პუნქტით ადგენს, რომ სამოქალაქო უფლებათა და მოვალეობათა განსაზღვრისას ყველას აქვს გონივრულ ვადაში მისი საქმის სამართლიანად და საქვეყნოდ განხილვის უფლება, კანონის საფუძველზე შექმნილი დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი სასამართლოს მიერ. ცხადია, საქმის სამართლიანი განხილვა უპირობოდ მოიაზრებს მხარის უფლებას, დაუბრკოლებლად მიმართოს სასამართლოს. აღნიშნული ნორმის რეალიზება არაერთხელ მომხდარა ადამიანის უფლებათა ევროპის სასამართლოს მიერ, რაც ასახვას ჰპოვებს მის გადაწყვეტილებებში.

ბოლო პერიოდში, გარკვეული სახის ცვლილებები და დამატებები იქნა შეტანილი სხვადასხვა საკანონმდებლო აქტებში, მათ შორის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსშიც. სამწუხ-

1 ლილუაშვილი თ., ლილუაშვილი გ., ხრუსტალი ვ., ძლიერიშვილი ზ. სამოქალაქო საპროცესო სამართალი. პირველი ნაწილი. გამომცემლობა „სამართალი, 2014“

აროდ ზოგიერთი მათგანი არ იყო ყოველმხრივ და სრულყოფილად გააზრებული მათი ავტორების მიერ, რამაც ხელი შეუწყო ისეთი ინსტიტუტებისა და წესების დამკვიდრებას, რომლებიც არ შეესაბამება სამოქალაქო საპროცესო სამართლით აღიარებულ პრინციპებს.

1. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის თავდაპირველი რედაქცია, რომელიც ამოქმედდა 1999 წლის 15 მაისიდან, ითვალისწინებდა სარჩელის შეტანისას ხარვეზის ინსტიტუტს. კერძოდ, სსკ-ის 185-ე მუხლის თანახმად, თუ მოსამართლე გამოარკვევდა, რომ სარჩელი შეტანილი იყო ამ კოდექსით გათვალისწინებული პირობების დარღვევით ან სახელმწიფო ბაჟი არ იყო გადახდილი, გამოიტანდა განჩინებას ამ ხარვეზის შესახებ და მოსარჩელეს მისცემდა ვადას მის შესავსებად. თუ მოსარჩელე დანიშნულ ვადაში შეავსებდა განჩინებაში მითითებულ ხარვეზს, მოსამართლე გამოიტანდა განჩინებას სარჩელის წარმოებაში მიღების შესახებ. წინააღმდეგ შემთხვევაში სასამართლო სარჩელს უმოძრაოდ დატოვებდა და დაუბრუნებდა მოსარჩელეს. სასამართლოს განჩინებაზე სარჩელის უმოძრაოდ დატოვებისა და მისი მოსარჩელისათვის დაბრუნების შესახებ შეიძლებოდა კერძო საჩივრის შეტანა.

2011 წლის 28 დეკემბერს შეტანილი ცვლილებით სამოქალაქო საპროცესო კოდექსიდან ამოღებული იქნა 185-ე მუხლი, რითაც გაუქმდა სარჩელის შეტანისას გათვალისწინებული ხარვეზის ინსტიტუტი. სარჩელის წარმოებაში მიღების ახალი წესი, როდესაც აღარ დგინდება ხარვეზი და სარჩელის წარმოებაში მიღებაზე პირდაპირ უარს ეუბნებიან, სასამართლო პრაქტიკაში იქცა სამოქალაქო დავების გაჭიანურების ერთ-ერთ მიზეზად. ამავე 2011 წლის 28 დეკემბრის კანონით სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის გარდამავალ და დასკვნით დებულებებს დაემატა 445-ე-449-ე მუხლები, რომელთა მოქმედება სსკ-ის 450-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად ვრცელდება მხოლოდ საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული ადმინისტრაციული საქმეების განხილვაზე. სსკ-ის 447-ე მუხლით გათვალისწინებულ იქნა ხარვეზის ინსტიტუტი ადმინისტრაციული სარჩელის შეტანისას.

გაუგებარია, ჯერ ერთი, რატომ იქნა შეტ-

ანილი დასახელებული ნორმები სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში და მეორეც, რატომ არის კანონმდებლის განსხვავებული მიდგომა სამოქალაქო და ადმინისტრაციულ საქმეებზე ხარვეზის ინსტიტუტთან დაკავშირებით.

ზემოთ მითითებული სსკ-ის 445-ე -449-ე მუხლები ამოღებულ უნდა იქნას სამოქალაქო საპროცესო კოდექსიდან და შეტანილ იქნას ადმინისტრაციულ საპროცესო კოდექსში, ხოლო სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში უნდა აღდგეს ნორმა - სარჩელის შეტანისას ხარვეზის დადგენის შესახებ.

საქმეებით დატვირთული სასამართლო ყველა ზომას იღებს, რომ საქმე წარმოებაში არ მიიღოს. იმ ხარვეზებთან ერთად, რაც კანონმდებლობით არის დადგენილი, სასამართლო პრაქტიკამ შექმნა დამატებითი არცთუ კანონიერი კრიტერიუმები. მოსარჩელის იურიდიული ინტერესი სარჩელის მიმართ, კანონმდებლობით განმსაზღვრელია მხოლოდ აღიარებით სარჩელებზე, ხოლო სასამართლო პრაქტიკაში ამგვარი ინტერესი მიკუთვნებით სარჩელებშიც მოითხოვება, რაც ამკარად არასწორია. ხშირ შემთხვევაში სასამართლო უარს ეუბნება სარჩელის მიღებაზე იმ საფუძველით, რომ მოსარჩელეს არ აქვს წარმოდგენილი მტკიცებულებები, რომლებიც სარჩელის დაკმაყოფილებას გამოიწვევს, რაც ასევე არასწორია, რადგან ეს საკითხი წარმოებაში მიღების ეტაპზე კი არ უნდა გაირკვეს, არამედ არსებითი განხილვის შედეგად. ხარვეზი არსებობს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც არ არის სარჩელზე დართული მოსარჩელის მიერ მითითებული მტკიცებულებები.

2. გარკვეულ სირთულეებთან არის დაკავშირებული სსკ-ის 184-ე მუხლში განხორციელებული ცვლილება მოსარჩელის მიერ სარჩელისა და თანდართული მასალების მოპასუხისათვის ჩაბარების უზრუნველყოფის ვალდებულების შესახებ. კანონის ეს დანაწესი უნდა შეიცვალოს, ვინაიდან ჯერ ერთი ხშირ შემთხვევაში მხარეთა შორის არის არაჯანსაღი, ზოგჯერ კი მტრული დამოკიდებულება, ამასთან მოპასუხეს არ გააჩნია სსკ-ის VIII თავში (სასამართლო შეტყობინება და დაბარება) სასამართლოსათვის მინიჭებული სასამართლო გზავნილის ჩაბარების ბერკეტების გამოყენების შესაძლებლობა.

3. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში 2007

ნელს შეტანილი ცვლილებებით შეიქმნა, როგორც პირველი ინსტანციის, ისე სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებათა გასაჩივრების უპრეცედენტო მექანიზმი. საპროცესო კოდექსს დაემატა 259¹ მუხლი, რომლის პირველი ნაწილის თანახმად, თუ გადაწყვეტილების გამოცხადებას ესწრება გადაწყვეტილების გასაჩივრების უფლების მქონე პირი, ან თუ ასეთი პირისათვის საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით ცნობილი იყო გადაწყვეტილების გამოცხადების თარიღი, გადაწყვეტილების გასაჩივრების მსურველი მხარე (მისი წარმომადგენელი) ვალდებულია გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილის გამოცხადებიდან არა უადრეს 20 და არა უგვიანეს 30 დღისა გამოცხადდეს სასამართლოში და ჩაიბაროს გადაწყვეტილების ასლი; წინააღმდეგ შემთხვევაში გასაჩივრების ვადის ათვლა დაიწყება გადაწყვეტილების გამოცხადებიდან 30-ე დღეს. ამ ვადის გაგრძელება და აღდგენა დაუშვებელია.

სსკ-ის 259¹ მუხლიდან ირკვევა, რომ გასაჩივრების მსურველმა მხარემ აუცილებლად უნდა მიაკითხოს სასამართლოს გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილის გამოცხადებიდან არაუადრეს 20 და არაუგვიანეს 30 დღისა და ჩაიბაროს გადაწყვეტილება. ჩაბარების დღიდან ათვლება გასაჩივრების ვადა. მოსამართლემ გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილის გამოცხადებიდან 20 დღის განმავლობაში /თუმცა სსკ-ის 257-ე მუხლის მეორე ნაწილით ეს ვადა შეადგენს 14 დღეს/ აუცილებლად უნდა მოამზადოს გადაწყვეტილება. გამონაკლის შემთხვევას საპროცესო კოდექსი არ ითვალისწინებს. თუმცა შესაძლებელია სასამართლომ ვერ ჩააბაროს მხარეს დასაბუთებული გადაწყვეტილების ასლი მოსამართლის ავადმყოფობის ან სხვა მიზეზის გამო. მოცემულ შემთხვევაში მხარის ბრალი გამორიცხულია და გადაწყვეტილების ჩაუბარებლობის მიზეზი არის სასამართლო. კანონის დანაწესით, გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილის გამოცხადებიდან 30 დღის შემდეგ, მიუხედავად იმისა მხარე ჩაიბარებს თუ არა გადაწყვეტილების ასლს, იწყება გადაწყვეტილების გასაჩივრების ვადის ათვლა. ე.ი. შესაძლებელია ისე გავიდეს გასაჩივრების ვადა, რომ მხარემ ვერ მიიღოს

დასაბუთებული გადაწყვეტილება. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი მსგავს შემთხვევებზე პასუხს არ იძლევა. გასაჩივრების ვადის გასვლის შემდეგ გადაწყვეტილება შედის კანონიერ ძალაში. კანონით გამონაკლისი დაშვებული არ არის. პირიქით, სსკ-ის 369-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად 14 დღიანი ვადის გაგრძელება და აღდგენა დაუშვებელია და იგი იწყება მხარისათვის დასაბუთებული გადაწყვეტილების გადაცემის მომენტიდან. დასაბუთებული გადაწყვეტილების გადაცემის მომენტად ითვლება დასაბუთებული გადაწყვეტილების ასლის მხარისათვის ჩაბარება ამ კოდექსის 70-ე - 78-ე მუხლების ან 259¹-ე მუხლის შესაბამისად, ასევე, 259¹ მუხლის პირველი ნაწილით დადგენილი ვადის გასვლის შემდეგ.

4. სრულიად გაურკვეველი მიზეზებით სამოქალაქო საპროცესო კოდექსს დაემატა XქV¹ თავი და სამოქალაქო დავებს მიაკუთვნეს წარმოება რეკეტული ქონების, თანამდებობის პირის, ქურდული სამყაროს წევრის, ადამიანით მოვაჭრის, ნარკოტიკული საშუალების გავრცელების ხელშემწყობის ან საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე ან/და 331¹ მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულისათვის მსჯავრდებული პირის ქონების ჩამორთმევისა და სასხელმწიფოსათვის გადაცემასთან დაკავშირებით. რაც არ უნდა პარადოქსულად მოგვეჩვენოს, ურთიერთობები, რომელთა რეგულირება შეუძლებელია მატერიალური სამოქალაქო სამართლებრივი ნორმების გამოყენებით, როდესაც სამართალწარმოება მიმდინარეობს პროკურორების მონაწილეობით - სამოქალაქო სასამართლოების იურისდიქციას დაუქვემდებარეს.

ზემოთ მითითებული კატეგორიის საქმეები ამოღებულ უნდა იქნას სამოქალაქო საპროცესო კოდექსიდან და შეტანილ იქნას ადმინისტრაციულ საპროცესო კოდექსში.

5. სასამართლო უნდა იყოს არამარტო კომპეტენტური და ობიექტური, არამედ იაფი, ხელმისაწვდომი და ეფექტური. ვფიქრობ, მართებული არ იყო მიღებული გადაწყვეტილება აჭარისა და აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკების უმაღლესი სასამართლოების გაუქმების შესახებ, რომლებიც წარმოადგენდნენ სააპელაციო სასამართლოებს. აჭარის ტერი-

ტორიული ერთეულისათვის სააპელაციო სასამართლოს ფუნქციას დღეისათვის ასრულებს ქუთაისის სააპელაციო სასამართლო, რომელიც ტერიტორიულად საკმაოდ დაშორებულია. მოსახლეობის დიდი ნაწილი ეკონომიურ გაჭირვებაში ცხოვრობს და მეტად საეჭვოა, ფინანსური სახსრების არქონის გამო მათ მოახერხონ ასეთ დიდ მაძილზე გადაადგილება. ნაკლებად სავარაუდოა, ავტონომიური ერთეულისათვის უმაღლესი სასამართლოს გაუქმება თუნდაც პოლიტიკური თვალსაზრისითაც წაადგეს საქართველოს ტერიტორიული ერთიანობის საქმეს. მეტად მნიშვნელოვანია ის გარემოებაც, რომ დღეისათვის ფუნქციონირებს ავტონომიური რესპუბლიკების ხელისუფლების სხვა შტოების უმაღლესი ორგანოები, რასაც ვერ ვიტყვით სასამართლო ხელისუფლებაზე. ძნელი წარმოსადგენია, რომ განხორციელებული საკანონმდებლო ცვლილებები მისაღები იყოს აფხაზეთის

მოსახლეობისთვის და ხელი შეუწყოს საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენის საკითხს.

გარდა აღნიშნულისა, საერთო სასამართლოების სისტემაში, განხორციელდა რაიონული (საქალაქო) სასამართლოების სრულიად დაუსაბუთებელი გაერთიანებები. ამ რეფორმის შედეგად რამოდენიმე რაიონული სასამართლო გაერთიანდა ერთ სასამართლოდ. დღეისათვის ადგილებზე მარტივ საქმეებს იხილავენ მაგისტრატი მოსამართლეები (სსკ-ის მე-14 მუხლი), რთული საქმეები კი იხილება გაერთიანებულ რაიონულ სასამართლოებში. ამ გარემოებებმა მეტად გაართულა მატერიალურ გაჭირვებაში მყოფი მოსახლეობის მდგომარეობა სასამართლოსათვის მიმართვის თვალსაზრისით. ვფიქრობ, აღნიშნული საკითხი მოითხოვს გადასინჯვას და ხელახლა შეფასებას.

ON SOME CURRENT SIGNIFICANT PROBLEMS EXISTING IN GEORGIAN JUSTICE SYSTEM

Valeri Khrustali

*Doctor of Law, a member of the Union of Law Scientists,
Professor of Grigol Robakidze University and Georgian Technical University*

REZUME

Key words:

JUSTICE, COURT, PROBLEMS

Recently, some changes and additions have been made to several legislative acts, including the Civil Procedural Code. Unfortunately, some of them haven't been fully and thoroughly comprehended by the author, which contributed to the establishment of the institutions and rules that are not in compliance with the recognized principles of the civil procedural law.

The presented thesis deals with some current significant problems existing in Georgian Justice system, the existence of which violates the rights of the individuals involved in the civil process. In this thesis, the necessity of elimination of the abovementioned problems is substantiated and the solutions to the problems are also shown.

Notes:

1. Liluashvili T., Liluashvili G., Khrustali V., Dzlierishvili Z., 2014. Civil Procedural Law. Part I. Publisher "Samartali". (GEO)

Bibliography:

- 1 Constitution of Georgia. 1995. version of June, 2015. (GEO)
- 2 Civil Procedural Code of Georgia. 1997. version of June, 2015. (GEO)
- 3 The Organic Law of Georgia on Common Courts. 2009. version of June, 2015. (GEO)
- 4 Liluashvili T., Liluashvili G., Khrustali V., Dzlierishvili Z., Civil Procedural Law. Part I. Publisher "Samartali", 2014". (GEO)
- 5 Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Rome. 1950. (GEO)
- 6 Civil Procedural Code of Georgia. 1997. version of May 15, 1999. (GEO)
- 7 The Law, dated by December 28, 2011 "On changes and additions to be made in Civil Procedural Code of Georgia". (GEO)
- 8 The Law, dated by December 15, 2010 "On changes and additions to be made in Civil Procedural Code of Georgia". (GEO)
- 9 The Law, dated by December 20, 2005 "On changes and additions to be made in Civil Procedural Code of Georgia". (GEO)